

A kiskorú moldvai magyar gyerekek nyelvi állapota 2020-ban, és 1-10 éves korig a jövőre nézve

A moldvai magyarság nyelvjárása, anyanyelve és nyelvi ismeretei a XXI. század elején

A XX. század eleje a moldvai magyarság anyanyelvének elvesztése, amely meghaladta a 70%-ot, így ennek a századnak a végén a moldvai magyar gyerekek 30%-a egy elromlott, elfelejtett, archaikus magyar nyelvet ismer, inkább passzív módon, szülői tétlenségéből fakadóan, amely összekeveredett a román nyelvvel.

Az említett gyerekekből felnőttkorukra egy fiatal család se lett, aki anyanyelvi szinten használná a magyar nyelvet a saját gyerekeivel szemben. Hisz azok, akik tanították nekik a magyar nyelvet, azt második nyelvként kezelték.

A szülők többsége a gyerekeikkel román nyelven állt szóba, és a felnőttekkel magyar helyi nyelvjárást használtak, azzal érvelve, hogy a gyerekek tudjanak érvényesülni abban az országban, amelyben élnek. Ugyanis a tömbmagyarságú csángó területen se volt magyar nyelvű iskola, egyház, szolgáltatás, média és intézményi szolgálat, csak kevés ideig, még az ötvenes években, pedig a múlt század (XX., 1990) végén magyarul is volt lehetőség tanulni. Először két faluban, majd a század végén 19 faluban.

A XX. század végén a magyar nyelv teljesen elveszett volna némi apró kezdeményezés nélkül, ám az 1989-es események után a magyar nyelv elvesztésének küszöbén megébredt a múlt és a gyökerek szimpátiájának értéke egy nagyon kevés néprész között, mondhatni parányi körben.

A nyelv értékét az említett családok a fejlődés szükséglete felé próbálták emelni. Ezért olyan fiatalok tanultak irodalmi nyelven Erdélyben vagy Magyarországon, akik értelmiségi pályára akartak volna lépni.

Sajnos a köznép fejlődésének irányában nem volt lehetőség felkészülni magyar anyanyelven, se mesterségek, se földművességi szakmákra, hisz ez román nyelven is megszűnt, nemsokára a változások után.

Az említett családok száma Moldvában nem haladta meg a kétszázat, ám ott is a családon belül inkább a román nyelv használata volt lényegesebb.

Több mint 160 gyerek végzett magyar anyanyelven Csíkszeredában 1990-2012-ig. Van még egy feltételezett szám is, amire jutottam, ez kb. 100-200 gyerek lehet, akiknek a szülei Magyarországon éltek együtt a családjaikkal, mint vendégmunkások, ők fejlődhettek magyar nyelvben.

Sajnos Magyarország népessége és intézményei nem voltak felkészülve ezeknek a gyerekeknek a befogadására, mint akik a magyar nemzet részei, így nagyobb részük csak anyanyelvi ismeretknél

maradt meg, a magyar nemzethez való hovatartozás nem szikrázott a tudatlan rügyekben. Nem is csodálható, románokként voltak kezelve.

Sokan az utóbbiak közül továbbléptek, együtt a családjaikkal: Németországba, Angliába, főképp Olaszországba a fejlődés és a jobb élet reményében, ez lassan látszott már a moldvai falvakban is.

Ugyanakkor elkezdődött egy civil mozgalom a magyar nyelv általi józan fejlődés érdekében és az öntudat ébredésében.

Érdekes helyzetek kerekedtek ki ebből: egyrészt kiderült, hogy janicsár népcsoport alakult a népből, amely a román nacionalizmus érdekei szerint cselekedett, akik a csángók román néphez való asszimilációját gyorsították fel.

Érdekes módon a józan román nemzeti mozgalmak nem erőltették azt, amit a román nacionalizmus mindenképpen el akart érn.

Ugyanúgy a moldvai magyarság nemzeti érzelmű népe se akart nacionalizmusba sodródni, ez alapján némi elfogadás volt a román többség részéről is, és bizonyára az erdélyi magyar értelmiség is segíteni akart a fejlődésben.

Megint a sajnós szót kell használnunk, ami számunkra ismeretlen is, mert ez a sajnálatra utal. Azért említem ezt, hogy a következő írásomban jobban megértsük azt, hogy miért nem nyert az anyanyelvi fejlődéshez való ragaszkodás.

Tehát Moldvába sajnálatos módon más magyar területekről felkészületlenül is érkeztek magyar fiatalok, akik egyszerűen csak a magyar anyanyelvet akarták tanítani, ezt is idegen nyelvhez hasonlóan, heti három órában tanították.

Ugyanolyan sajnálatos az is, hogy csak Csíkszeredában koncentráldott a fejlődés, mondhatjuk nagy erőfeszítésekkel, mert a gyerekek felkészületlenül érkeztek a magyar nyelvű gimnáziumba. Gratulálni lehet nekik, mert sikerült megismerniük a moldvai magyar helyzetet, és eredményeket értek el az innen érkező diákokkal.

Ebben az időben igazából több szervezet jött létre a moldvai magyar kultúra megmentésének érdekében Moldvában is, ám a politikum nem figyelve a belső tényezőkre, nem ritkán megfullasztotta a helyi szervezett kezdeményezéseket, habár sokszor jó döntéseket hoztak. A döntésekben nem a néppel együtt és a helyi összes szervezettel együtt konzultáltak, hanem, lehet mondani, önjelöltekkel döntöttek.

Mindezen helyzetek elbizonytalanodást teremtettek a moldvai magyarság között, és így a továbbiakban is a többségük a fejlődést más utakon kereste. Ami a magyar nemzet egységét rombolta, az az elvárosiasodott érdekeltségüeknél figyelhető meg, akik idegen országokban és néha Magyarországról is növelték a mesterséges román elméleteket.

Habár a történetek eredményeként egyelőre késett a teljes asszimiláció, ennek veszélye egyáltalán nem állt le. Mondhatjuk azt, hogy a betegség nincs legyőzve, és a gyógyulás nem következett be, a

magyar nyelv használatának halála, ennek bekövetkezése fennáll, mi több, az öntudat is nagyon nagy veszélyben van, hisz ezt előbb zavarták meg.

A jelenlegi magyar nyelv állapota, és ennek átadása a jövőre nézve

Ha mielőbb egy konkrét tevékenység nem történik meg a magyar nyelvi fejlődés irányába, akkor a következő helyzet alakul ki a nyelv vesztésének irányában:

A következő húsz éven belül, a 25-30 éves korú moldvai magyar fiataloknál nem következik be 100%-ig a nyelvvesztés, legalább 10-15%-uk megmarad kétnyelvűnek.

A magyar nyelvű foglalkozások a XXI. század elején részben megmentették a nyelvi állapotot 20-22 helyszínen.

Az említett állapot nem haladja meg a 14%-ot az összes beolvadt moldvai tömbmagyarságból. Tehát a moldvai magyar fiatalok nagyjából máris 86%-a csak román nyelvű.

A fennmaradt 14%-ból is csak páran (az említett 14%-ból kb. csak egy százalék) beszélnek anyanyelvüként a magyar nyelvet, az említetteknel is a magyar második nyelvvé vált.

Ami az 1-10 éves gyerekeket illeti, a következő alakulhat ki: jelenleg 2020 kezdetével 32 helyszínen indult meg a magyar nyelvű oktatás heti 3-4 órában, ami a moldvai magyarság tömbmagyarságánál felemelkedik 22%-ra, a beolvadt tömbmagyarság területéből.

Mindenek ellenére a nyelvesítés súlyosabb, mint az előző években volt, habár a népesség öntudata nő és többen vallják magukat magyarnak, mint az előző években, mégis ezeknek a gyerekeknek a száma parányi a többséghez képest.

Az említett faluban a pár hagyományőrző, esetleg helyi tanár gyerekeinek rokonsága fog beszélni magyarul, ez nem haladhatja meg egyelőre a 40-50 gyereket.

A bákói magyar kollégiumban egyelőre 10 gyerekekkel nőhet ezeknek a száma, de az Erdélyben tanuló moldvai magyar gyerekek három helyszínén nem haladja meg a 60-70 gyereket, hozzájuk tehetjük azt az 50-100 gyermeket, akiknek a szülei ideiglenesen dolgoznak Magyarországon és egy ideig ott élnek.

Ezek a gyerekek összességében szétszórva fognak élni, és bizonyára nem lesznek, akikkel tudnák használni a magyar nyelvet, ha az állapot nem változik.

Természetesen más lesz a helyzete annak a 4000 körüli személynek, akik Magyarországra telepedtek, az ő gyerekeik másként fejlődnek.

Van még egy elszóródott ezres nagyságrendű népesség, akiket befogadtak a magyar közösségekbe Erdély-szerte, itt 100 gyerek maradhat meg magyarnak abból a 150 000-ből, akik az utolsó 60-70 évben telepedtek át Erdélybe. A helyzet azért nagyon nehéz, mert itt még az erdélyi magyarok is beolvadnak egy jancsár román öntudati állapotba.

Tehát, ami a magyar nyelvvesztés megfékezését érinti Moldvában, az megtörtént, de egyelőre ez kevés ahhoz, hogy maga a folyamat leálljon.

Más a helyzet a román nyelv használatával, például több mint 25 000 moldvai magyar fog majd, olaszul és románul beszélni Olaszországban, ahová telepedtek, talán páran megőrzik a magyar nyelvet is.

Kisebb számú moldvai magyar eredetű népesség lesz a többi európai országokban is, hisz az egyház igyekszik a román nyelv megtartására, így hát 40 000 csángó kétnyelvű lesz Európában, csak éppen nem magyar.

Idáig nem sikerült egy magyar érdekeltségű programot tervezni Európában a szétszórt moldvai magyarok részére, habár vannak, akik nem térnek vissza Romániába, néha Magyarországra tervezik egyesek a jövőjüket.

Mindezeket ismerve nagy változások fognak történni a moldvai magyarság nyelvi állapotában a következő húsz évben:

Irányzatok a moldvai magyar nyelv megmaradásában

A lentebb felsorolt irányzati helyzet +/- 5%-os eltérési kimutatása a következő húsz évben azoknál a moldvai magyar származásúaknál, akiknek idevaló gyökereik vannak:

190 000 román nyelvű

25 000-ből 4-5000 olasz–román nyelvhasználó

15 000 más európai nyelvű és román

2000 román–magyar nyelvű Moldvában

3500 román–magyar nyelvű Erdélyben

4500 magyar–román nyelvű Magyarországon.

A többi, megmaradt számú moldvai magyar gyökerű azt se fogja tudni, honnan származik.

Tehát nagyszámú egynyelvűek lesznek az illető országban: magyar, olasz, német, angol, spanyol, és más európai ország nyelvét beszélő, akik emlékeiben még élni fog majd egy rövid ideig a moldvai csángó gyökér. Ha nem lettek volna magyar szerveződések a moldvai magyar részről és a magyar állampolgárság igénylése húsz év múlva, eltűnt volna a moldvai magyarság magyar nyelvhasználata.

Összegzés a moldvai magyar nyelv használatáról, valamint ennek öntudati hiányáról

Habár vannak olyan nemzetek, amelyek az öntudat megtartása érdekében, ezt nem a nemzet gyökerének anyanyelvével őrzik meg, hanem inkább magát a tudatot erősítik, a magyar nyelvénél ez másként áll. Ez természetes is több szempontból: elsősorban azért, mert nemzetközileg is egy kis nemzet vagyunk, másrészt Európában nincsenek rokon népeink.

A legfontosabb az öntudatban az archaikus magyar anyanyelv, amelynek szavai az ősi rokon népekhez vezet vissza.

Sajnos nálunk, a moldvai magyaroknál a magyar irodalmi nyelv oktatása egyoldalúan folyt, az elidegenedés felé vezette a kétféle magyar nyelv oktatását, rövid időn belül. A többi magyar területeken ez lassan és hosszú idő alatt történt meg.

Mindezért, ha a mostani, több mint 400 000 csángót nézzük – akikből egy rész Erdélyben, Moldvában (230 000 körül) és máshol élnek, a 260 000 körüli moldvai magyarra emelkedik a szám azokkal, akik külföldre telepedtek az utolsó 30 évben -, ha náluk a magyar nyelv iránti érdeklődést akarjuk elérni, akkor mindenképpen ki kell emelni az archaikus magyar nyelv fontosságát, újjászületését. Ennek egységét kell kihangsúlyozni a magyar irodalmi nyelvvel, hogy a továbbiakban mindenképpen a nyelv használata a fejlődés célját érje el.

Mint minden népnél, hosszú távon a lelki gondozás hiánya miatt az öntudat ugyanúgy el fog veszni, mint más nem magyarországi magyaroknál, akik külföldön élnek. Ha azt akarjuk, hogy ne 2000 fiatal ismerje a magyar nyelvet Moldvában húsz év múlva, akkor folytatni kell a mostani tevékenységeket. Ennek fejlesztésén mielőbb dolgozni szükséges.

2020.06.28.

Duma András

Oktatási program krónikása

SzKA elnöke